

شخصتسو الدر بارها حكامحيض ونفاس

شركاء التنفيذ:

المحتوى الإسلامي

رواد الترجمة

جمعية الربوة

دار الإسلام

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Telephone: +966114454900

@ ceo@rabwah.sa

P.O.BOX: 29465

RIYADH: 11557

www.islamhouse.com

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

الله متعال را سپاس گزارم، و درود و سلام بر رسول الله و خاندان و اصحابش باد، و تمام کسانی که تا روز قیامت راه ایشان را ادامه دهند.

خواهر مسلمان من!

به سبب پرسشهای بسیاری که درباره احکام حیض در عبادات نزد علما مطرح می شود، مناسب دیدیم همه پرسشهایی که همواره تکرار می شود را بدون طول و تفصیل (شرح و بسط) با هدف اختصار یکجا گردآوری کنیم.

خواهر مسلمان من!

تلاش کردیم همه این پرسشها را یکجا قرار دهیم تا پاسخ آن در دسترس شما باشد و این به سبب اهمیت فقه در شریعت خداوند است، و برای آنکه الله را بر اساس علم و بصیرت عبادت کنی.

هشدار: شاید کسی که برای اولین بار این کتاب را ورق می زند برخی از پرسشها را تکراری بداند، اما پس از دقت متوجه خواهد شد که در هر پرسش اطلاعاتی اضافه از پرسش دیگر وجود دارد که مناسب دیدیم نادیده گرفته نشود.

و درود الله بر پیامبرمان محمد و بر آل و همه اصحابشان باد.

از احکام حیض (عادت ماهیانه) در نماز و روزه

سوال ۱:

اگر زن مستقیماً پس از [اذان] صبح پاک شد آیا باید آن روز از مفطرات دست نگه دارد و روزه بگیرد، و آن روز برای او حساب می شود، یا باید قضای آن روز را به جا بیاورد؟

پاسخ ۱: اگر زن درست پس از طلوع فجر از عادت ماهیانه پاک شد، علماً درباره امساک او [از خوردن و نوشیدن و جماع] دو قول دارند:

قول نخست: لازم است که بقیه آن روز را امساک کند اما آن روز برای او حساب نمی شود، بلکه باید قضایش را انجام دهد و این قول مشهور در مذهب امام احمد - رحمه الله - است.

قول دوم: لازم نیست بقیه آن روز را امساک کند؛ زیرا آن روز، روزی است که روزه اش در آن صحیح نیست زیرا در آغازش حیض بود و از اهل روزه نبود؛ و اگر روزه اش صحیح نیست امساک آن روز نیز فایده ای ندارد؛ و این زمان برای او زمان محترمی نیست؛ زیرا مأمور به روزه نگرفتن در اول روز بوده، بلکه روزه او در آغاز آن روز حرام بوده،

و روزه شرعی یعنی: امساک از باطل کننده های روزه از روی عبادت الله عزوجل از طلوع فجر تا غروب خورشید.

و این قول - یعنی قول دوم - چنانکه می بینی راجح تر (صحیح تر) از قول بر لزوم امساک است، اما بنابر هر دو قول قضای آن روز برای او لازم است.

سوال ۲:

اگر زن حائض پاک شد و بعد از نماز صبح غسل کرد و نماز گزارد و روزه آن روز را کامل کرد، آیا قضای آن روز بر او لازم است؟

پاسخ ۲:

اگر زن حتی یک دقیقه پیش از طلوع فجر پاک شد در صورتی که در رمضان است لازم است که روزه بگیرد - البته اگر یقین دارد که پاک شده - و روزه آن روزش صحیح است و قضایش لازم نیست؛ زیرا در حال پاکی روزه گرفته و اگر بعد از طلوع فجر غسل کند اشکالی ندارد،

همینطور مرد اگر به دلیل جماع یا احتلام جُنُب بود و سحری کرد و بعد از طلوع فجر غسل کرد، روزه اش درست است.

به این مناسبت می خواهیم به مسئله دیگری که برای زنان پیش می آید اشاره کنیم؛ زن اگر روزی را روزه بگیرد و بعد از افطار حیض شود، برخی از آنها گمان می کنند اگر پیش از نماز عشاء حیض شد روزه آن روزش باطل می شود،

اما این سخن اصل و اساسی ندارد، بلکه حیض حتی اگر لحظه ای پس از غروب بیاید روزه آن روزش کامل و درست است.

سوال ۳: آیا برای زنی که در حال نفاس است واجب است که اگر پیش از چهل روز پاک شد نماز و روزه اش را ادا کند؟

پاسخ ۳: بله، هرگاه زنی که در نفاس است پیش از چهل روز پاک شد واجب است که اگر در رمضان است روزه شود، و واجب است که نمازش را ادا کند، و برای شوهرش جایز است که با او همبستری کند؛ زیرا او پاک است و مانعی برای روزه ندارد و مانعی برای وجوب نماز و اباحه جماع وجود ندارد.

سوال ۴: اگر عادت ماهیانه زن نه روز یا هشت روز بود، سپس یک یا دو بار بیشتر از این مدت ادامه یافت، حکم چیست؟

پاسخ ۴: اگر عادت ماهیانه این زن شش روز یا هفت روز بود سپس این مدت بیشتر به طول انجامید و به هشت یا نه یا ده یا یازده روز افزایش یافت، او این مدت را منتظر می ماند و نماز نمی گزارد تا آنکه پاک شود، زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - حد مشخصی را برای حیض قرار نداده اند، و الله تعالی می فرماید:

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى...﴾ [البقرة: 222]

پو [ای پیامبر،] از تو درباره حیض می پرسند؛ بگو «آن [حالت،] نوعی ناراحتی است» [بقره: ۲۲۲]، پس تا وقتی که این خون هست زن در همان حال می ماند تا آنکه پاک شود و غسل کند سپس نمازش را ادا می کند، و اگر در ماه بعدی این مدت کمتر شد در صورت پاکی غسل را انجام می دهد اگرچه اندازه مدت پیشین نباشد.

مهم آن است که زن هرگاه حیض با او بود نماز نمی خواند، چه این مدت زمان موافق عادت پیشین باشد یا بیشتر از آن یا کمتر، و هرگاه پاک شد نماز هایش را به جا می آورد.

سوال ۵: زنی که در نفاس است آیا چهل روز نماز و روزه را بجا نمی آورد، یا آنکه مهم قطع خونریزی است و هرگاه این خون بند آمد، او پاک شده و نمازش را ادا می کند؟ کمترین مدت پاکی چقدر است؟

پاسخ ۵: زنی که در نفاس است مدت زمان معینی ندارد بلکه هرگاه خون وجود داشت می نشیند و نماز نمی خواند و روزه نمی گیرد و همسرش با او جماع نمی کند.

و چون متوجه پاکی شد - حتی اگر در کمتر از چهل روز حاصل شد و حتی اگر تنها ده روز یا پنج روز ادامه داشت - نمازش را ادا می کند و روزه می شود و همسرش با او جماع می کند، و ایرادی بر او نیست.

مهم آن است که نفاس یک مسئله محسوس است و احکام مربوط به آن، به وجود یا عدم آن وابسته است، بنابراین هرگاه خود نفاس وجود داشته باشد احکامش نیز وجود خواهند داشت، و هرگاه از آن پاک شود احکام نفس نیز به او تعلق نمی یابد.

اما اگر از شصت روز بیشتر بود او مستحاضه است، و تنها به همان مقداری که موافق با حیض او باشد می نشیند، و سپس غسل می کند و نماز می گزارد.

سوال ۶: اگر در روز رمضان چند قطره اندک خون از زن خارج شود و این خون در طول ماه رمضان ادامه داشته باشد و او روزه شود، آیا روزه اش درست است؟

پاسخ ۶: بله روزه اش درست است، و این چند قطره اندک چیزی به حساب نمی آید زیرا این خون رگهاست و از علی بن ابی طالب روایت شده که ایشان فرمودند: **این قطره هایی که مانند خون دماغ-که از بینی بیرون می آید- حیض نیست.** این را از ایشان رضی الله عنه یاد کرده اند.

سوال ۷: اگر زنی که حیض و نفاس است پیش از طلوع فجر پاک شد و بعد از فجر غسل کرد، آیا روزه اش درست است یا خیر؟

پاسخ ۷: بله، روزه زنی که حیض بوده اگر پیش از فجر پاک شد اما بعد از طلوع فجر غسل کند درست است، و همچنین زنی که در نفاس است، زیرا او در این حالت از اهل روزه است و شبیه کسی است که جُنُب بوده، که اگر هنگام طلوع فجر جُنُب باشد روزه اش درست است؛ زیرا الله متعال می فرماید:

﴿...وَأَتَّبِعُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ

الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ...﴾ [البقرة: 187]

لپس اکنون [در شبهای رمضان میتوانید] با آنان آمیزش کنید، و آنچه را الله برای شما مقرر داشته طلب کنید. و بخورید و بیاشامید، تا رشته سپید صبح از رشته سیاه [شب] برای شما آشکار شود؛ [بقره: 187]، و چون الله تا هنگام مشخص شدن فجر اجازه جماع داده، الزاما غسل آن ممکن نیست مگر پس از طلوع فجر، و همچنین به دلیل حدیث عایشه - رضی الله عنها - که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - شب را به سبب جماع با همسرش با جنابت به صبح می رساند، در حالی که روزه بودند. یعنی: ایشان - صلی الله علیه وسلم - غسل جنابت را بعد از طلوع صبح انجام می دادند.

سوال ۸: اگر زن احساس کرد که خون از اون خارج شده اما خون قبل از غروب از او خارج نشد، یا احساس درد عادت ماهیانه کرد اما [قبل از غروب خون را ندید] آیا روزه آن روزش صحیح است یا باید قضایش را انجام دهد؟

پاسخ ۸: اگر زن در حال پاکی انتقال خون حیض را حس کرد و در این حال روزه بود اما خون بعد از مغرب از او خارج شد، یا درد عادت ماهیانه را احساس کرد اما خون بعد از غروب خورشید بیرون آمد، روزه آن روزش صحیح است و اگر روزه فرض است لازم نیست آن را تکرار کند و اگر روزه نفل است ثوابش باطل نمی شود. **سوال ۹:** اگر زن متوجه خون شد ولی مطمئن نبود که این خون حیض است، آیا روزه آن روزش درست است؟

پاسخ ۹: روزه آن روزش درست است، زیرا اصل بر عدم حیض است تا آنکه ثابت شود که آن خون حیض است.

سوال ۱۰: گاه زن متوجه اثر کمی از خون یا چند قطره خیلی کم می شود که به طور پراکنده در ساعات مختلف روز خارج می شود، و گاه در وقت معمول پریود متوجه این مقدار کم می شود اما این خون جاری نیست و گاه در غیر وقت، در هر دو حالت حکم روزه اش چیست؟

پاسخ ۱۰: قبلا تقریبا به این سوال پاسخ داده ایم اما این قسمت باقی می ماند که اگر این قطرات در روزهای معمول حیض باشد و او آن بخشی از حیض خود که می شناسد بداند، در این حالت حیض به شمار می آید.

سوال ۱۱: زنی که در حال حیض و نفاس است آیا در روز رمضان می تواند بخورد و بنوشد؟

پاسخ ۱۱: بله، آنان در روز رمضان می خورند و می نوشند، اما بهتر آن است که اگر پسران کم سن و سالی در خانه هستند خوردن و نوشیدنشان پنهان باشد زیرا این باعث ایجاد اشکال در ذهن آنان می شود.

سوال ۱۲: اگر زن حائض یا زنی که در نفاس است به هنگام عصر پاک شود، آیا لازم است که نماز ظهر را همراه با عصر به جا بیاورد یا تنها باید نماز عصر را ادا کند؟

پاسخ ۱۲: قول راجح و صحیح تر در این مسئله آن است که تنها ادای نماز عصر برای او لازم است؛ زیرا دلیلی بر واجب بودن نماز ظهر برای او نیست، و اصل بر برائت ذمه است، همچنین پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - می فرماید: «**کسی که یک رکعت از عصر را پیش از غروب خورشید درک نماید، عصر را درک کرده است**»، و فرمودند که ظهر را نیز درک کرده، و اگر ظهر نیز بر او واجب بود قطعاً پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - آن را بیان می کرد، و همچنین اگر زن پس از داخل شدن وقت ظهر حیض شد، تنها قضای نماز ظهر بر او واجب خواهد بود نه نماز عصر، با وجود آنکه نماز ظهر با نماز عصر جمع می شود و فرقی بین آن و صورت مسئله ذکر شده نیست.

بر این اساس، قول راجح آن است که تنها ادای نماز عصر برای او لازم است، هم برای دلالت نص و هم بر اساس قیاس. همینطور اگر پیش از خروج وقت نماز عشاء پاک شد، تنها ادای نماز عشاء برای او الزامی است و ملزم به ادای نماز مغرب نیست.

سوال ۱۳: برخی از زنانی که سقط جنین می شوند کارشان از دو حالت خارج نیست: یا این سقط پیش از شکل گیری جنین بوده و یا بعد از شکل گیری جنین و صورت یافتن آن. حکم روزه گرفتن او در روزی که در آن سقط جنین کرده چیست، و همینطور روزهایی که [پس از سقط] در آن خون می بیند؟

پاسخ ۱۳: اگر جنین هنوز شکل [انسانی] نگرفته، خون [پس از سقط] خون نفاس نیست، بنابراین می تواند نماز و روزه اش را به جا بیاورد، و روزه اش درست است.

و اگر جنین شکل آدمی یافته، خون [پس از سقط] خون نفاس است، و برای او حلال نیست که در این حال نماز بخواند و روزه بگیرد.

قاعده یا ضابطه در این مسئله چنین است که اگر جنین شکل [آدمی] یافته خون [بعد از سقط] آن خون نفاس است و اگر شکل نیافته خون آن خون نفاس نیست، و اگر آن خون، خون نفاس باشد هر آنچه برای زن نفاس حرام است برای او نیز حرام است و اگر خون نفاس نباشد، این موارد نیز برای او حرام نیست.

سوال ۱۴: آیا خارج شدن خون از زن باردار در روز رمضان، بر روزه او تأثیر می گذارد؟

پاسخ ۱۴: اگر خون حیض از زن روزه دار خارج شود روزه اش باطل می شود، زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - می فرماید: «**آیا چنین نیست که اگر حیض شود نماز نمی گزارد، و روزه نمی شود؟**» برای همین حیض را از جمله باطل کننده های روزه می دانیم و همچنین نفاس، و خارج شدن خون حیض و نفاس باعث بطلان روزه است.

خارج شدن خون از زن باردار در روز رمضان اگر خون حیض باشد مانند حیض زن غیر باردار است، یعنی بر روزه اش اثر می گذارد، و اگر حیض نباشد اثر نمی گذارد.

حیضی که ممکن است زن باردار دچارش شود آن حیض معمولی است که از وقتی باردار شده قطع نشده بلکه در وقت معمولش خارج می شود؛ این بنا بر قول راجح همان حیض است، و احکام حیض بر آن مترتب می شود.

اما اگر خون حیض او قطع شود سپس [بعد از حامله شدن] خونی ببیند که آن خون معمول نیست [و رنگ و نوع آن متفاوت است]، این بر روزه اش اثری ندارد؛ زیرا حیض نیست.

سوال ۱۵: اگر زن در مدت زمان عادت ماهیانه اش یک روز خون ببیند، و روز بعد از آن خونی نبیند، باید چکار کند؟

پاسخ ۱۵: به نظر می آید این پاکی یا خشکی که در ایام حیض رخ می دهد تابع حیض است و پاکی از حیض به شمار نمی آید، بنابراین باید از همه کارهایی که زن حیض از آن دوری می کند، دوری کند. اما برخی از علما گفته اند: کسی که یک روز خون می بیند و یک روز پاکی، آن خون حیض به شمار می آید و آن پاکی هم پاکی است تا آنکه این مدت به پانزده روز برسد، و اگر به روز پانزدهم رسید آنچه بعد از آن رخ می دهد استحاضه است. و این قول مشهور در مذهب امام احمد بن حنبل - رحمه الله - است.

سوال ۱۶: در روزهای پایان عادت ماهیانه و پیش از پاکی، زن هیچ اثری از خون نمی بیند. آیا این روزها را روزه بگیرد در حالی که هنوز مایع سفید [پایان حیض] را ندیده است؟ یا چکار کند؟

پاسخ ۱۶: اگر عادت او بر این منوال است که مایع سفید را [در پایان حیض] نمی بیند - چنانکه برخی از زنان اینگونه اند - روزه می گیرد، و اگر عادتش اینگونه بود که مایع سفید را ببینید، روزه نمی گیرد تا آنکه مایع سفید را مشاهده کند.

سوال ۱۷: قرائت قرآن توسط زنی که در حال حیض و نفاس است با چشم [بدون دست زدن به مصحف] یا از حفظ در صورت ضرورت، مانند آنکه دانش آموز یا معلم باشد، چه حکمی دارد؟

پاسخ ۱۷: برای زنی که در حال حیض یا نفاس است اشکالی ندارد که در صورت نیاز قرآن بخواند، مانند آنکه معلم باشد یا قرآن آموزی باشد که مقرری خود را به هنگام شب یا روز می خواند.

اما در مورد قرائت به هدف کسب اجر و پاداش تلاوت، بهتر آن است که چنین نکند، زیرا بسیاری از علما یا بیشتر آنان بر این نظر هستند که خواندن قرآن برای زن حائض جایز نیست.

سوال ۱۸: آیا برای زنی که در حیض بوده لازم است که پس از پاکی، لباسش را که خون و نجاست به آن نرسیده عوض کند؟

پاسخ ۱۸: نه لازم نیست؛ زیرا حیض باعث نجس شدن بدن نمی شود، بلکه تنها هرآنچه را که آلوده خون شده نجس می کند، برای همین پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - زنان را امر کردند که هرگاه خون حیض به لباسشان رسید آن را بشویند، و سپس در آن لباس نماز بگذارند.

سوال ۱۹: زنی در ماه رمضان به مدت هفت روز در نفاس بود و روزه نگرفت و قضای آن را هم [در طول سال] بجا نیاورد تا آنکه رمضان بعدی فرا رسید، در حالی که به کودکش شیر می داد بنابراین قضایش را به دلیل بیماری ای که داشت انجام نداد. اکنون در حال ورود به رمضان سوم است باید چکار کند؟ الله شما را پاداش دهد.

پاسخ ۱۹: اگر این زن چنان که خودش می گوید بیمار بوده و نتوانسته که قضا را بجا بیاورد، هرگاه که توانایی اش را داشت روزه اش را قضا می کند؛ زیرا او معذور است حتی اگر رمضان بعدی فرا برسد. اما اگر عذر نداشته و بلکه از روی تعلل و سهل انگاری چنین کرده، تاخیر قضای رمضان قبلی تا رمضان بعدی جایز نیست، عایشه -

رضی الله عنها - می فرماید: **روزه [رمضان] بر عهده من بود، پس نمی توانستم آن را قضا کنم مگر در شعبان.**

و بر این اساس، این زن باید بنگردد، اگر عذر نداشت گناهکار است و باید توبه کند، و هر چه زودتر قضای آن روزه های رمضان که بر عهده اوست را ادا کند، و اگر معذور است اشکالی بر او نیست، حتی اگر یک یا دو سال تاخیر کند.

سوال ۲۰: برخی از زنان، رمضان بعدی فرا می رسد حال آنکه هنوز برخی از روزه های رمضان قبل را بجا نیاورده اند. چه چیزی بر آنها واجب است؟

پاسخ ۲۰: واجب بر آنان این است که از این کارشان توبه کنند؛ زیرا برای کسی که قضای رمضان بر عهده دارد جایز نیست که بدون عذر آن را تا رمضان بعدی به تاخیر اندازد؛ زیرا عایشه - رضی الله عنها - می فرماید: **[گاه قضای] روزه ای از رمضان بر عهده من بود، پس نمی توانستم آن را قضا کنم مگر در شعبان.**

این نشان می دهد که تاخیر آن تا رمضان بعدی جایز نیست، بنابراین باید از کاری که کرده به درگاه الله عزوجل توبه کند و آن روزه ها را پس از رمضان بعدی قضا کند.

سوال ۲۱: اگر زنی مثلاً در ساعت یک بعد از ظهر حیض شد، و تا آن وقت نماز ظهرش را نخوانده بود، آیا لازم است که آن نماز را پس از پاکی قضا کند؟

پاسخ ۲۱: در این باره میان علما اختلاف است. برخی گفته اند: لازم نیست این نماز را قضا کند زیرا از سوی او سهل انگاری رخ نداده و گناهکار نیست؛ زیرا برای او جایز است که نماز را تا آخر وقتش به تاخیر اندازد. و برخی گفته اند: قضا برای او لازم است، یعنی قضای آن نماز؛ به دلیل عموم سخن پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - که می فرماید: **«هرکه یک رکعت از نمازی را درک کند، نماز را درک کرده است».** متفق علیه.

اما احتیاط برای او این است که قضایش را بجا آورد، زیرا این تنها یک نماز است و از قضای آن مشقتی حاصل نمی شود.

سوال ۲۲: اگر زن حامله یک روز یا دو روز پیش از زایمان خونی مشاهده کند، آیا باید نماز و روزه را برای آن ترک کرد یا خیر؟

پاسخ ۲۲: اگر زن باردار یک یا دو روز پیش از زایمان خون دید و این خون همراه با درد زایمان بود، این خون نفاس است و برای آن نماز و روزه را ترک می کند، اما

اگر همراه با درد و فشار زایمان نبود این خون فساد است و به آن توجه نمی شود و مانع از روزه و نماز نمی شود.

سوال ۲۳: نظر شما درباره استفاده از قرص های منع پرئود چیست؟ برای آنکه بتواند همراه با مردم روزه بگیرد؟

پاسخ ۲۳: من نسبت به استفاده از این داروها هشدار می دهم زیرا این قرص ها زیان بزرگی در بر دارند و این از طریق پزشکان برای من ثابت شده. به زن می گوئیم: این چیزی است که خداوند بر دختران آدم نوشته است، پس به آنچه الله عزوجل مقدر نموده قانع باش، و هنگامی که مانعی نیست روزه شو، و اگر مانعی دیدی روزه نشو، و این از روی خشنودی به تقدیر الله عزوجل باشد.

سوال ۲۴: زنی بعد از دو ماه نفاس (خون ریزی پس از زایمان)، و پس از آنکه پاک شد، دوباره متوجه قطرات کمی خون شده است. آیا نباید روزه شود و نباید نماز بخواند؟ چکار کند؟

پاسخ ۲۴: مشکلات متعلق به حیض و نفاس زنان دریایی بی ساحل است. از جمله اسباب این مشکلات استفاده از داروهای ضد بارداری و ضد عادت ماهیانه است، و مردم در گذشته چنین مشکلاتی نداشتند، البته درست است که مشکلات مربوط به [حیض و نفاس زنان] همواره از دوران پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - و بلکه از زمان پیدایش زنان موجود بوده، اما کثرت وقوع آن به این شکل که انسان در حل این مشکلات دچار حیرت می شود، مایه تأسف است. اما قاعده کلی این است که: زن اگر پاک شود، و در حیض و نفاس از پاکی خود مطمئن شد- منظور از پاکی در حیض خارج شدن مایع سفید است که زنان آن را می شناسند - دیگر هر آنچه بعد از پاکی دیده شود از جمله تیرگی یا زردی یا قطره خون یا رطوبت، هیچ یک از اینها حیض نیست و مانع از نماز و روزه نمی شود و مانع از هم بستری او با شوهرش نمی شود، زیرا این حیض نیست. ام عطیه می گوید: **ما زردی و تیرگی را چیزی به حساب نمی آوردیم.** به روایت بخاری. ابوداود افزوده است: بعد از پاکی. و سند آن صحیح است. بر اساس این نقل قول ها: هر آنچه بعد از پاکی یقینی رخ دهد زبانی به زن نمی رساند، و مانع از نماز و روزه او و مباشرت با همسرش نمی شود، اما نباید عجله کند تا آنکه پاکی را ببیند؛ زیرا بعضی از زنان به مجرد خشک شدن خون غسل می کنند، پیش از آنکه متوجه پاکی شوند، برای همین زنان صحابه پنبه هایی حاوی خون را به ام المؤمنین عایشه - رضی الله عنها - می فرستادند، و ایشان می فرمودند: **عجله نکنید تا آنکه مایع سفید را ببینید.**

سوال ۲۵: بعضی از زنان خونشان ادامه می یابد و گاه یک یا دو روز قطع می شود، و دوباره برمی گردد. در این حالت حکم روزه و نماز و دیگر عبادات چیست؟

پاسخ ۲۵: آنچه نزد بسیاری از اهل علم معروف است این است که زن اگر عادت خاصی در پیروید داشته باشد و این عادت و این مدت زمان سپری شود غسل می کند و نماز و روزه را به جا می آورد، و اگر دو روز یا سه روز دیگر چیزی را ببیند آن حیض نیست؛ زیرا حداقل پاکی نزد این علما سیزده روز است.

و برخی دیگر از علما گفته اند که زن هر گاه خون ببیند آن حیض است، و هرگاه پاک باشد و خون نبیند آن پاکی است، حتی اگر بین دو حیض سیزده روز فاصله نیفتد.

سوال ۲۶: کدام یک برای زن بهتر است: اینکه شبهای رمضان در خانه اش نماز بگذارد یا در مسجد؟ به ویژه آنکه در مسجد پند و موعظه گفته می شود؟ توصیه شما به زنانی که در مسجد نماز می گزارند چیست؟

پاسخ ۲۶: بهتر آن است که در خانه اش نماز بگذارد؛ به دلیل سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - که فرمودند: «**و خانه هایشان برای آنان بهتر است**»، و از این رو که بیرون رفتن زن در بسیاری اوقات خالی از فتنه نیست، بنابراین ماندن زن در خانه اش برای او بهتر از خارج شدن برای ادای نماز در مسجد است، و پند و موعظه را می تواند به واسطه نوار [و دیگر روشها] بشنود.

توصیه من برای زنانی که در مسجد نماز می خوانند این است که بدون خودنمایی و آرایش، و بدون عطر به مسجد بروند.

سوال ۲۷: حکم چشیدن مزه غذا در روز رمضان در حالی که زن روزه دار است، چیست؟

پاسخ ۲۷:

حکمش آن است که در صورت نیاز اشکالی ندارد، اما باید آنچه چشیده را بیرون بیندازد [و فرو نبرد].

سوال ۲۸: زنی در حادثه ای دچار آسیب شده، و این حادثه در آغاز دوره بارداری رخ داده، و این باعث سقط جنین او در پی خون ریزی شده است. آیا واجب است که روزه نشود یا می تواند به روزه اش ادامه دهد؟ و اگر روزه نگیرد آیا گناهکار است؟

پاسخ ۲۸:

می‌گوییم: زن باردار حیض نمی‌شود، چنانکه امام احمد می‌گوید: زنان باردار بودن خود را با توقف حیض تشخیص می‌دهند. حیض را چنانکه علما گفته‌اند الله تبارک و تعالی برای حکمتی آفریده که غذای جنین در شکم مادرش باشد، پس چون باردار شد حیض قطع می‌شود.

اما در مورد برخی از زنان، ممکن است که عادت ماهیانه آنها طبق روال پیش از بارداری ادامه یابد. درباره این زنان، حکم به این می‌شود که حیض آنان درست است، زیرا عادت ماهیانه آنان ادامه یافته و از بارداری تاثیر نگرفته، در این صورت این حیض مانع از هر چیزی که می‌شود که حیض برای زن غیر باردار مانع آن می‌شود، و هر آنچه را که برای او واجب می‌ساخت برای این نیز واجب می‌سازد، و هر آنچه از او ساقط می‌کرد از این نیز ساقط می‌کند.

حاصل آنکه: خونی که از زن باردار خارج می‌شود بر دو نوع است:

- نوعی که حکم حیض دارد، یعنی آن خون ریزی که همانند قبل از بارداری ادامه یابد، به این معنا که بارداری بر آن اثری نگذاشته، بنابراین حیض است.

- و نوع دوم: خونی که به سبب حادثه، یا برداشتن بار، سقوط یا افتادن در جایی و مانند آن، در هنگام بارداری رخ می‌دهد. این خون، خون حیض نیست بلکه خون رگ است، بر این اساس، این مانع از نماز و روزه او نمی‌شود، بلکه او در حکم پاک است.

اما اگر حادثه باعث تولد نوزاد یا خارج شدن جنین شود، برخی از علما گفته‌اند که اگر جنین خارج شده شکل انسانی یافته، خونی که بعد از آن از زن خارج می‌شود خون نفاس است، و نماز و روزه در حین آن ترک می‌شود، و همسرش از نزدیکی با او خودداری می‌کند تا آنکه پاک شود.

و اگر جنینی که خارج شده شکل نیافته، آن خون، خون نفاس به حساب نمی‌آید بلکه خون فساد است، و مانع از نماز و روزه و دیگر امور نمی‌شود.

علما می‌گویند: کمترین زمانی که در آن [جنین] شکل [انسانی] می‌یابد، هشتاد و یک روز است، زیرا جنین در شکم مادرش چنان است که عبدالله بن مسعود می‌گوید که رسول الله - **صلی الله علیه وسلم** - که راستگوی تایید شده است، خطاب به ما فرمود: «هر یک از شما در شکم مادرش چهل روز گردآوری می‌شود، سپس همانند آن [مدت] علقه (خون بسته) خواهد ماند، سپس مانند آن مضغه (پارچه گوشتی) خواهد بود، سپس ملانکه ای به سوی او فرستاده می‌شود و به چهار چیز امر می‌شود: به نوشتن روزی اش و اجلس و عملش و اینکه بدبخت است یا خوشبخت»، و ممکن

نیست که پیش از آن خلقت [و شکل] یافته باشد، و غالب آن است که شکل [انسانی] جنین پیش از نود روز واضح نیست، چنانکه برخی از علما گفته اند.

سوال ۲۹: من زنی هستم که یک سال پیش در ماه سوم بارداری سقط کردم، و تا وقتی که پاک نشدم نماز نخواندم، اما به من گفتند که باید نماز می خواندم. اکنون چکار کنم در حالی که نمی دانم دقیقاً چند روز نماز نخوانده ام؟

پاسخ ۲۹: معروف نزد اهل علم آن است که زن اگر پس از سه ماه بارداری سقط کند نماز نمی گزارد، زیرا زن اگر جنینی را سقط کند که شکل انسانی یافته، خونی که از او خارج می شود خون نفاس است که در آن حال نماز نمی خواند.

علما گفته اند: ممکن است که شکل جنین پس از کامل کردن هشتاد و یک روز مشخص شود و این کمتر از سه ماه است، پس اگر مطمئن بود که جنین را پس از سه ماه سقط کرده آن خونی که از او خارج می شود خون فساد است، و نماز را بخاطر آن ترک نمی کند.

سوال کننده باید به یاد خود بیاورد که آیا جنینی که ساقط کرده پیش از هشتاد روز ساقط شده؟ در این صورت باید نمازهایش را قضا کند، و اگر نمی داند که چند نماز را ترک کرده؟ در این حالت باید تخمین بزند، و بررسی کند، و سپس همان اندازه ای را که به گمانش غالب است قضا کند.

سوال ۳۰: خانمی پرسیده اند: از زمانی که روزه بر او واجب شده رمضان را روزه می شود، اما قضای روزه هایی را که به سبب عادت ماهیانه ترک کرده انجام نداده، و تعداد روزهایی که روزه نشده را نمی داند. ایشان راهنمایی می خواهد که اکنون باید چکار کند؟

پاسخ ۳۰: باعث تاسف است که چنین چیزی در میان زنان مسلمان رخ می دهد، زیرا این ترک - یعنی ترک قضای روزه واجب - یا از روی جهل است و یا از روی سهل انگاری که هر دو مصیبت است؛ زیرا داروی جهل، علم و پرسش است، اما داروی سهل انگاری، تقوای الله عزوجل است، و در نظر داشتن او و ترس از مجازات او، و مبادرت به کسب خشنودی اوست.

برای این زن لازم آن است که برای کاری که کرده به درگاه الله توبه کند، و استغفار کند، و سعی کند تعداد روزهایی که روزه نبوده را به اندازه توان خود حدس بزند و قضایش را به جا بیاورد، و به این ترتیب عهده اش پاک می شود، و امیدواریم که الله توبه اش را بپذیرد.

سوال ۳۱: حکم زنی که بعد از وارد شدن وقت نماز حیض شده چیست؟ آیا واجب است که بعد از پاک شدن، قضای آن نماز را انجام دهد؟ و همینطور اگر پیش از خروج وقت نماز پاک شود؟

پاسخ ۳۱: اولاً: زن اگر پس از وارد شدن وقت - یعنی وقت نماز - دچار حیض شد باید پس از پاک شدن آن نماز را که در وقت آن حیض شده بود، اگر ادایش نکرده قضا کند، به دلیل این سخن رسول الله - **صلی الله علیه وسلم** - که می فرماید: «هرکه یک رکعت از نمازی را درک کند، نماز را درک کرده است»، پس اگر زنی وقت نمازی را به اندازه مقدار خواندن یک رکعت درک کرد سپس پیش از آنکه نماز بخواند حیض شد، ملزم است که پس از پاک شدن، قضای آن نماز را انجام دهد. ثانیاً: اگر پیش از خروج وقت نماز، پاک شد، واجب است که قضای آن نماز را به جا آورد، یعنی اگر به مقدار وقت ادای یک رکعت پیش از طلوع خورشید از حیض پاک شد، واجب است که قضای نماز صبح را انجام دهد، و اگر به اندازه وقت یک رکعت پیش از غروب خورشید پاک شد، نماز عصر آن روز بر او واجب شده است، و اگر به اندازه وقت یک رکعت پیش از نیمه شب پاک شد، واجب است که قضای نماز عشاء را انجام دهد، و اگر پس از نیمه شب پاک شد نماز عشاء بر او واجب نیست، و باید هنگام فرا رسیدن وقت نماز صبح آن را ادا کند، الله سبحانه و تعالی می فرماید:

﴿فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَمًا وَفُجُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا

الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْفُوتًا﴾ [النساء: 103]

﴿هر گاه آرامش یافتید [و ترس از بین رفت]، نماز را [کامل] بر پا دارید [چرا که] بی تردید، نماز [فریضه ای است که] در اوقات معینی بر مؤمنان واجب شده است﴾ [نساء: ۱۰۳]، یعنی: فرضی است که وقت معین و محدودی دارد، و جایز نیست که انسان آن را خارج از وقتش، یا قبل از شروع وقتش انجام دهد.

سوال ۳۲:

در حین نماز عادت ماهیانه من آمد. اکنون چکار کنم؟ آیا باید آن نماز در حین حیض را قضا کنم؟

پاسخ ۳۲: اگر حیض پس از وارد شدن وقت نماز رخ دهد مانند آنکه مثلاً نیم ساعت بعد از زوال آفتاب حیض شود، در این صورت بعد از پاک شدن از حیض این نمازی

را که در حال پاکی [پیش از شروع حیض] وقتش وارد شده بود، قضا می کند؛ زیرا الله متعال می فرماید:

﴿... إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا﴾ [النساء: 103]

همانا نماز [فریضه ای است که] در اوقات معینی بر مؤمنان واجب شده است [نساء: ۱۰۳]. ولی نمازی را در وقت حیض قرار داشته قضا نمی کند؛ زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - در حدیثی طولانی می فرماید: «**آیا چنین نیست که اگر حیض شود نماز نمی گزارد، و روزه نمی شود؟**»، و علما بر این اجماع کرده اند که زن نمازی را در اثنای حیض از دست داده قضا نمی کند. اما اگر پاک شد و هنوز وقت نمازی که در آن قرار دارد باقی ماند ولو به میزان یک رکعت، آن نماز را که در وقت پاکی اش قرار داشته به جا می آورد؛ زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - می فرماید: «**کسی که یک رکعت از عصر را پیش از غروب خورشید درک نماید، عصر را درک کرده است**»، بنابراین اگر در وقت عصر یا قبل از طلوع خورشید پاک شد، و تا غروب خورشید یا طلوع آن به اندازه یک رکعت زمان بود، نماز عصر را در حالت نخست، و نماز صبح را در حالت دوم ادا می کند.

سوال ۳۳: مادری شصت و پنج ساله دارم که نوزده سال است فرزندی به دنیای نیاورده، و اکنون مدت سه سال است که خونریزی دارد و به نظر می رساند ناشی از بیماری ای است که در این مدت داشته، و چون قرار است روزه بگیرد شما چه توصیه ای برای او دارید و کسی مانند او باید چکار کند؟

پاسخ ۳۳: زنی مانند او اگر دچار خونریزی شد حکمش این است که نماز و روزه را در همان مدت عادت پیشین خود - قبل از این حادثه - ترک می کند. یعنی اگر مثلاً عادت ماهیانه او در آغاز هر ماه به مدت شش روز می آمد از آغاز هر ماه به مدت شش روز نماز و روزه را ترک می کند و با پایان آن غسل می کند و نماز و روزه را ادا می کند.

کیفیت نماز او و کسانی مانند او چنین است که محل خروج خون (شرمگاه) را به خوبی می شنوید، و سپس آن را می بندد و وضو می گیرد، و این کار را پس از وارد شدن وقت نماز فرض انجام می دهد، و همینطور اگر در غیر وقت فرض قصد ادای نفل را داشت همین کار را انجام می دهد.

در این حال - به دلیل مشقتی که وجود دارد - برای او جایز است که نماز ظهر را با نماز عصر، و نماز مغرب را با نماز عشاء جمع کند؛ تا آنکه این کار را یک بار برای

نمازهای ظهر و عصر، و بار دوم برای نمازهای مغرب و عشاء انجام داده باشد. و بار دیگر برای نماز صبح. یعنی به جای آنکه پنج بار در روز این کار را انجام بدهد، سه بار انجامش می دهد. بار دیگر تکرار می کنم: هر گاه قصد وضو داشت شرمگاه را می شوید، و آن را با پارچه یا چیزی شبیه آن می بندد تا آنکه خونی که خارج می شود کم شود، سپس وضو می گیرد و ظهر را چهار رکعت و عصر را چهار رکعت، و مغرب را سه رکعت و عشاء را چهار رکعت و صبح را دو رکعت ادا می کند، یعنی نماز هایش را قصر (شکسته) ادا نمی کند، چنانکه برخی از عوام به اشتباه گمان می کنند، اما برای او جایز است که بین دو نماز ظهر و عصر و بین دو نماز مغرب و عشاء جمع بیند، ظهر به همراه عصر چه به صورت تأخیر (ظهر و عصر در وقت عصر) یا به صورت تقدیم (ظهر و عصر در وقت ظهر)، و همینطور مغرب را با عشاء یا به صورت جمع تقدیم (مغرب و عشاء در وقت مغرب)، یا تأخیر (مغرب و عشاء در وقت عشاء) ادا کند، و اگر خواست با این وضو [بعد از نماز فرض] نماز نفل به جا بیاورد اشکالی ندارد.

سوال ۳۴: حکم وجود زنی که در عادت ماهیانه است؛ در مسجد الحرام برای شنیدن احادیث و خطبه ها چیست؟

پاسخ ۳۴: برای زن حائض ماندن در مسجد الحرام و دیگر مساجد جایز نیست، اما جایز است که از داخل مسجد بگذرد، و چیزی را که لازم دارد بردارد یا مانند آن؛ چنانکه پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - عایشه - رضی الله عنها - را امر کرد تا «خمره» [۱] (سجاده) ای را از داخل مسجد بیاورد، پس ایشان فرمودند: **من در حال حیض هستم. ایشان فرمودند: «حیض تو در دست نیست»**، بنابراین اگر زنی که مطمئن است خونی از او در مسجد نمی ریزد، از داخل مسجد عبور کند، اشکالی بر او نیست.

اما اگر می خواهد وارد شود و بنشیند، این جایز نیست.

به دلیل آنکه پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - زنان را در نماز عید امر کرد تا به سوی مصلاهی عید بیرون بیایند (دختران کم سن و سال، و پرده نشینان، و آنانی که در عادت ماهیانه هستند)، اما امر کرد تا زنانی که در حال حیض هستند از مصلی دوری کنند، و این دال بر آن است که برای زنی که در عادت ماهیانه است ماندن در مسجد برای شنیدن خطبه یا دروس و احادیث جایز نیست.

از احکام طهارت در نماز

سوال ۳۵: آیا مایعی که از زن خارج می شود - سفید باشد یا زرد - پاک است یا نجس؟ و آیا برای [خروج] آن وضو واجب می شود، در صورتی که این خارج شدن مستمر است؟ و حکم آن در صورتی که پی در پی نباشد چیست؟ به ویژه آنکه بسیاری از زنان به ویژه تحصیل کرده ها این را رطوبتی طبیعی می دانند که وضو را باطل نمی کند؟

پاسخ ۳۵: پس از بررسی آنچه به نظر من می آید آن است که مایعی که از زنان خارج می شود اگر از مثانه نباشد و از رحم باشد، پاک است، اما وضو را باطل می کند اگرچه پاک است؛ زیرا برای باطل شدن وضو شرط آن نیست که این مایع نجس باشد. مثلاً باد که از پشت بیرون می آید چرم ندارد و با این حال وضو را باطل می کند.

بر این اساس، اگر زنی وضو داشت و این مایع از او خارج شد وضویش باطل می شود، و باید آن را تجدید کند.

اما اگر پی در پی بود وضو را باطل نمی کند، اما برای هر نماز هنگام وارد شدن وقت آن نماز وضو می گیرد، و در همان وقتی که وضو گرفته نماز فرض و نوافل را انجام می دهد، و قرآن می خواند، و هر کاری که برایش مباح است را انجام می دهد، چنانکه علما همانند این را درباره کسی که «سلسل البول» (خروج غیر ارادی ادرار) دارد گفته اند. این حکم از جهت طهارت است، که این مایع پاک است اما از جهت باطل شدن وضو، خروج آن باعث بطلان وضو می شود مگر آنکه مستمر و پی در پی باشد، و قطع نشود که در این حالت وضو را باطل نمی کند، اما زن باید برای هر نماز بعد از داخل شدن وقت آن وضو بگیرد، و محل آن را ببندد.

اما اگر پی در پی نبود (گاه بود و گاه نبود) و عادت او بر این اساس بود که در اوقات نماز قطع شود، نمازش را به همان وقتی که این مایع قطع می شود موکول می کند، البته در صورتی که ترس خارج شدن وقت را نداشته باشد، پس اگر از خروج وقت ترسید وضو می گیرد، و محل آن را می بندد و نماز می گزارد.

در این باره تفاوتی بین [خروج] کم و زیاد نیست؛ زیرا همه آنها از سبیلین [جلو و عقب] خارج می شود، در نتیجه کم و زیادش باطل کننده وضوست، به خلاف آنچه از

بقیه بدن خارج می شود مانند خون و استفراغ، که وضو را باطل نمی کند، نه کم آن و نه زیاد آن.

اما برای این باور برخی از زنان که این [مایع] وضو را باطل نمی کند، اصل و اساسی نیافتیم جز قولی از ابن حزم - رحمه الله - که می گوید: این وضو را باطل نمی کند. اما دلیلی برای قولش ذکر نکرده، و اگر دلیلی از کتاب و سنت یا اقوال صحابه داشت قطعاً حجت به حساب می آمد.

و بر زن لازم است که تقوای الله را پیشه سازد، و به طهارت و وضوی خود توجه کند؛ زیرا نماز بی وضو پذیرفته نمی شود حتی اگر صد بار نماز بگذارد، و حتی برخی از علما گفته اند که آنکه بی وضو نماز می خواند کافر می شود؛ زیرا این از جمله به تمسخر گرفتن آیات الله سبحانه و تعالی است.

سوال ۳۶: اگر زنی که این مایع به طور مستمر از او خارج می شود برای نماز فرض وضو بگیرد، آیا صحیح است که با وضوی آن فرض هر چقدر خواست تا نماز فرض بعدی نماز نفل بخواند و قرآن قرائت کند؟

پاسخ ۳۶: اگر زن برای نماز فرض از آغاز وقت آن وضو بگیرد، می تواند هر چقدر نماز فرض و نوافل و قرآن که می خواهد بخواند تا آنکه وقت نماز فرض بعدی وارد شود.

سوال ۳۷: آیا برای این زن درست است که با وضوی نماز صبح، نماز ضحی را به جا بیاورد؟

پاسخ ۳۷: نه این درست نیست، زیرا نماز ضحی (چاشت) یک نماز دارای وقت مشخص است، بنابراین باید حتماً برای آن بعد از ورود وقتش وضو گرفت؛ زیرا این زن همانند زن مستحاضه است، و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - مستحاضه را امر کردند تا برای هر نماز وضو بگیرد.

و وقت ظهر از زوال آفتاب تا [شروع] وقت عصر است.

و وقت عصر از پایان وقت ظهر تا هنگام زرد شدن آفتاب است، و وقت ضرورت آن تا غروب خورشید است.

و وقت مغرب از غروب خورشید تا پنهان شدن شفق سرخ است.

و وقت عشاء از پنهان شدن شفق سرخ در افق تا نیمه شب است.

سوال ۳۸: آیا برای این زن درست است که پس از گذشت نیمه شب با وضوی نماز عشاء، نماز شب بخواند؟

پاسخ ۳۸: خیر، اگر نصف شب گذشته باشد واجب است که وضویش را تجدید کند، و گفته شده که لازم نیست وضویش را تجدید کند. و این راجح است.

سوال ۳۹: پایان وقت نماز عشاء چه هنگام است؟ و چگونه می توان این وقت را تشخیص داد؟

پاسخ ۳۹: آخر وقت نماز عشاء نیمه شب است، و نیمه شب را اینگونه می توان تعیین کرد که بین غروب آفتاب و طلوع فجر را به دو قسمت تقسیم کرد، با [پایان] نیمه اول، وقت نماز عشاء تمام می شود و نصف دیگر شب می ماند که وقت آن نیست، بلکه وقتی است حد فاصل بین عشاء و فجر.

سوال ۴۰: اگر زنی که این مایع به شکل غیر مستمر از او خارج می شود وضو گرفت و پس از پایان وضو و پیش از نماز، دوباره این مایع از او خارج شد باید چکار کند؟

پاسخ ۴۰: اگر مایع به شکل منقطع از او خارج می شود باید تا وقتی که خروج آن قطع شود منتظر بماند، اما اگر [خروج این مایع] وضعیت مشخصی ندارد و گاه می آید و گاه نمی آید، او بعد از وارد شدن وقت نماز وضو می گیرد، و نماز را ادا می کند، و چیزی بر عهده او نیست.

سوال ۴۱: اگر این مایع به بدن یا لباس برسد، چه کاری لازم است؟

پاسخ ۴۱: اگر این مایع پاک باشد هیچ کاری لازم نیست، و اگر نجس باشد - و آن برای مایعی است که از مثانه خارج شده - واجب است که آن محل شسته شود.

سوال ۴۲: در مورد وضو از این مایع، آیا شستن اعضای وضو کافی است؟

پاسخ ۴۲:

بله در صورتی که آن مایع پاک باشد [شستن اعضای وضو] کافی است، و منظور مایعی است که از رحم خارج شده نه از مثانه.

سوال ۴۳:

دلیل آنکه از پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - حدیثی دال بر باطل شدن وضو به سبب این مایع وارد نشده چیست؟ با وجود آنکه زنان صحابه توجه بسیاری به پرسش در امور دین نشان می دادند؟

پاسخ ۴۳: چون خروج این مایع برای همه زنان اتفاق نمی افتد.

سوال ۴۴: زنانی که به دلیل جهل [برای خروج این مایع] وضو نمی گرفتند؛ حکمشان چیست و باید چکار کنند؟

پاسخ ۴۴: چنین زنی باید توبه کند و از علما در این باره بپرسد.

سوال ۴۵: برخی این سخن را به شما نسبت می دهند که وضو برای خروج این مایع لازم نیست؟

پاسخ ۴۵: کسی که چنین سخنی را به من نسبت می دهد راستگو نیست، و به نظر می رسد از سخن من که گفته ام این مایع پاک است. این را برداشت کرده اند که [چون پاک است] وضو را باطل نمی کند.

سوال ۴۶: حکم مایع تیره که یک روز پیش از حیض یا بعد از حیض یا کمتر یا بیشتر از زن خارج می شود چیست؟ آنچه خارج می شود به شکل نخ نازک است که به رنگ سیاه یا قهوه ای یا مانند آن است. حکم آن اگر بعد از حیض خارج شود چیست؟

پاسخ ۴۶: این اگر از مقدمات حیض باشد حیض به شمار می آید، و این را می توان از دردی که معمولاً همراه با حیض پیش می آید فهمید.

اما تیرگی پس از حیض را منتظر می ماند تا تمام شود، زیرا تیرگی اگر متصل به حیض باشد، حیض است؛ به دلیل سخن عایشه - رضی الله عنها - که فرمودند: **عجله نکنید تا آنکه مایع سفید را ببینید.** والله اعلم.

از احکام حیض (عادت ماهیانه) در حج و عمره

سوال ۴۷: زن حائض چگونه دو رکعت احرام را ادا می کند؟ و آیا برای زن حائض جایز است که آیات قرآن را با صدای پایین برای خودش تکرار کند یا خیر؟

پاسخ ۴۷: اولاً: باید این را بدانیم که احرام، نماز خاصی ندارد؛ زیرا از پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - نه قولاً و نه عملاً و نه از روی اقرار وارد نشده، که ایشان برای امتشان نماز احرام را مشروع کرده باشند. ثانیاً: زنی که قبل از احرام دچار حیض شده می تواند در همین حال حیض احرام کند؛ زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - اسماء بنت عمیس همسر ابوبکر - رضی الله عنهما - را هنگامی که در ذی الحلیفه دچار نفاس شدند، امر کردند تا غسل کنند، سپس [محل خروج خون را] با پارچه ای محکم کند و احرام کند، و حائض نیز چنین است و در احرام خود می ماند تا آنکه پاک شود، سپس طواف و سعی را انجام می دهد.

اما این قسمت سوال که آیا حق دارد قرآن بخواند؟ بله، زن حائض اجازه دارد که در صورت نیاز یا مصلحت قرآن بخواند، اما قرائت بدون نیاز و مصلحت یعنی صرفاً قرائت از رو تعبد و تقرب به الله، را بهتر است که انجام ندهد.

سوال ۴۸:

زنی به سفر حج رفته، و پنج روز پس از شروع سفرش دچار عادت ماهیانه شده، و بعد از رسیدن به میقات غسل کرده و احرام کرده است، در حالی که هنوز از عادت ماهیانه پاک نشده است و هنگام رسیدن به مکه مکرمه در خارج از حدود حرم مانده، و هیچ یک از شعائر حج یا عمره را انجام نداده است، و دو روز در منی باقی مانده، سپس پاک شده و غسل نموده، و همه مناسک عمره را در حال پاکی انجام داده، سپس در حین طواف افاضه برای حج خون ریزی او برگشته، اما از روی حیا مناسک حج را کامل کرده، و به ولی خود چیزی نگفته مگر پس از رسیدن به سرزمینش. حکم او چیست؟

پاسخ ۴۸: حکم در این حالت چنین است که اگر خونی که در طواف افاضه از او خارج شده خون حیضی است که او بر اساس طبیعتش و دردش می شناسد، طواف افاضه او صحیح نیست و لازم است که به مکه برگردد تا طواف افاضه را انجام دهد، یعنی از میقات برای عمره احرام کند، و عمره را با طواف و سعی انجام دهد، و سپس موی خود را کوتاه کند، سپس طواف افاضه را انجام دهد.

اما اگر این خون، خون حیض نبوده و همان خون طبیعی معروف بوده، و به علت ازدحام یا ترس یا شبیه آن خارج شده، طواف او نزد علمایی که وضو را برای طواف شرط نمی دانند صحیح است.

اما اگر در صورت فرض نخست (حیض) نتوانست به مکه برگردد، یعنی مثلا در سرزمینی دور بود، حج وی صحیح است زیرا توانایی بیشتر از این را ندارد.

سوال ۴۹: زنی برای عمره احرام کرده، و به مکه آمده بود و پس از رسیدن به مکه دچار حیض شد، و محرم همراه او مجبور بود که فوراً به سفر برود، و این زن کس دیگری را در مکه ندارد. حکم چیست؟

پاسخ ۴۹: همراه با محرم خود مسافرت می کند، سپس هر گاه پاک شد [به مکه] برمی گردد، و این در صورتی است که در عربستان سعودی بود؛ زیرا بازگشت برای او آسان است، و نیاز به زحمت خاص یا پاسپورت و مانند آن ندارد.

اما اگر ساکن خارج بود، و برگشت برایش دشوار بود، محل خروج خون رو محکم می بندد، و سعی و طواف را انجام می دهد، و مویش را کوتاه می کند، و عمره اش را در همان سفر به پایان می رساند؛ زیرا طواف او در چنین حالتی ضرورت است و ضرورت باعث اباحه ممنوع می شود.

سوال ۵۰: حکم زن مسلمانی که در ایام حج دچار حیض شده چیست؟ آیا آن حجتش درست است؟

پاسخ ۵۰: به این پرسش نمی توان پاسخ داد مگر آنکه بدانیم او کی حیض شده است؟ زیرا حیض مانع از برخی اعمال حج نمی شود، و مانع از برخی دیگر می شود. مثلا طواف را نمی توان انجام داد مگر در حال طهارت، اما دیگر اعمال حج را می توان با وجود حیض انجام داد.

سوال ۵۱: من سال گذشته اعمال حج را انجام دادم، و همه شئاعتر حج را به جز طواف افاضه و طواف وداع به جا آوردم، زیرا به سبب عذر شرعی از انجامش باز ماندم و به خانه ام در مدینه برگشتم به این نیت که روزی به [مکه] برگردم؛ تا طواف افاضه و طواف وداع را انجام دهم. اما به دلیل ندانستن امور دین به طور کامل از احرام در آمد، و تحلل کردم و همه چیزهایی را که در اثنای احرام حرام است انجام دادم، و سپس درباره اینکه برای طواف به مکه بازگردم پرسیدم، و به من گفتند که دیگر طوافم درست نیست، زیرا آن را باطل کرده ام و باید حج را دوباره در سال آینده انجام دهم، و به همراه آن یک گاو یا شتر هم ذبح کنم. آیا این درست است؟ و آیا راه

حل دیگری وجود دارد؟ آن راه حل چیست؟ و آیا حج من باطل شده و باید اعاده اش کنم؟ لطفاً بگوئید چکار کنم، بارک الله فیکم.

پاسخ ۵۱: این نیز از جمله بلاهایی است که به سبب فتوای بدون علم پیش می آید. شما در این حالت باید به مکه برگردید، و فقط طواف افاضه را انجام دهید. اما طواف وداع را چون در هنگام خروج از مکه در حال حیض بودید، لازم نیست انجام دهید زیرا طواف وداع برای حائض الزامی نیست؛ به دلیل حدیث ابن عباس - رضی الله عنهما - که گفت: «مردم چنین فرمان یافتند که آخرین کارشان [در مکه طواف] کعبه باشد، جز آنکه به زن حائض تخفیف داده شده است» و در روایتی نزد ابوداود آمده: اینکه آخرین کارشان نزد خانه [کعبه] طواف باشد. و به دلیل آنکه وقتی به پیامبر - صلی الله علیه وسلم - گفتند که صفیه طواف افاضه را انجام داده فرمودند: «پس [برای برگشت] به راه افتد»، و اینها دال بر این است که طواف وداع از زن حائض ساقط می شود. اما طواف افاضه را باید حتماً انجام دهید، و اگر از روی نادانی کاملاً تحلل کرده اید این به شما زیانی نمی رساند؛ زیرا اگر انسان از روی نادانی چیزی از ممنوعات احرام را انجام دهد چیزی بر عهده او نیست؛ به دلیل این فرموده حق تعالی:

﴿... رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا...﴾ [البقرة: 286]

پرووردگارا، اگر فراموش یا خطا کردیم، ما را بازخواست نکن؛ [بقره: ۲۸۶]، و الله تعالی در پاسخ فرمود: «چنین کردم»، و این فرموده الله متعال که:

﴿... لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ، وَلَكِنْ مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ...﴾ [الأحزاب: 5]

در مورد آنچه [قبلاً] اشتباه کرده اید، گناهی بر شما نیست؛ ولی آنچه دل‌هایتان قصد آن را دارد؛ [احزاب: ۵]، بنابراین اگر شخص در حال احرام از روی نادانی یا فراموشی یا اجبار چیزی از ممنوعات احرام را انجام دهد چیزی بر عهده او نیست، اما هرگاه عذر او از بین رفت باید از آنچه انجام می دهد دست بکشد.

سوال ۵۲: زنی در روز ترویبه در حال نفاس بوده، و همه ارکان حج را به جز طواف و سعی انجام داده است، جز آنکه بعد از ده روز ملاحظه کرده که پاک شده است. آیا خود را پاک بداند و غسل کند، و رکن باقی مانده یعنی طواف حج را انجام دهد؟

پاسخ ۵۲: برای او جایز نیست که غسل کند و طواف را انجام دهد مگر پس از اطمینان از پاکی، اما طوری که از این پرسش دانسته می شود او کاملاً به پاک شدن مطمئن نیست، بنابراین باید از پاک بودن خود مطمئن شود، و هرگاه پاک شد غسل را به جا آورد، و طواف و سعی را انجام دهد.

و اگر پیش از طواف، سعی را انجام داده اشکالی ندارد؛ زیرا وقتی از پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - درباره کسی که در حج پیش از طواف سعی را انجام داده پرسیدند فرمود: «اشکالی ندارد».

سوال ۵۳: زنی در حالی که حیض بوده از «سیل» احرام کرده، و وقتی به مکه رسید برای کاری به جده رفت؛ و در جده پاک شد و غسل کرد، و مویش را شانه کرد، و سپس حجش را به پایان رساند. آیا حجش صحیح است؟ و آیا انجام کاری برای او لازم است؟

پاسخ ۵۳: حج او صحیح است، و چیزی بر عهده او نیست.

سوال ۵۴: من در حال رفتن به عمره هستم، و در حالی که حیض بودم از میقات گذشتم، و احرام نکردم، و در مکه ماندم تا آنکه پاک شدم، و از مکه احرام کردم. آیا این کارم جایز است؟ یا باید کار دیگری انجام دهم؟ چه چیزی بر من واجب است؟

پاسخ ۵۴: این کار جایز نیست، و زنی که قصد عمره دارد برایش جایز نیست که از میقات بگذرد مگر با احرام، حتی اگر در حال حیض است، زیرا زن می تواند در حال حیض احرام کند و احرامش منقعد می شود، و درست است، به دلیل آنکه وقتی اسماء بنت عمیس، همسر ابوبکر صدیق - رضی الله عنهما - فرزندش را به دنیا آورد، پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - در ذی الحلیفه بود، و قصد حجة الوداع داشت، بنابراین کسی را به نزد پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - فرستاد و پرسید که چکار کند؟ ایشان فرمودند: «**غسل کن و با پارچه ای [محل خروج خون را] ببند، و احرام کن**»، و خون حیض مانند خون نفاس است. بنابراین به زنی که در حال حیض است هنگامی که از میقات می گذرد، و قصد عمره یا حج دارد می گوئیم: **غسل کن و با چیزی محل خروج خون را ببند، و احرام کن**، استنثار [که در حدیث آمده] یعنی آنکه شرمگاه را با پارچه ای می بندد سپس احرام می کند، چه به قصد حج یا عمره، اما اگر احرام کرد و به مکه رسید به کعبه نمی رود، و طواف نمی کند تا آنکه پاک شود، برای همین پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - خطاب به عایشه که در اثنای عمره عادت ماهیانه شده بود فرمود: «**همه کارهایی که شخص حاجی انجام می دهد را انجام بده، جز آنکه طواف نکن تا آنکه پاک شوی**»، و این روایت بخاری و مسلم است، و همچنین در صحیح بخاری آمده که

عایشه - رضی الله عنها - هنگامی که پاک شدند طواف کعبه را انجام دادند، و سعی بین صفا و عمره را به جا آوردند، یعنی آنکه زن هرگاه در حال حیض برای حج یا عمره احرام کرد، یا پیش از طواف دچار حیض شد، نباید طواف و سعی را به جا بیاورد تا آنکه پاک شود و غسل کند.

اما اگر در حال پاکی طواف کرد و پس از پایان طواف حیضش آمد، ادامه می دهد و سعی را انجام می دهد اگرچه در حال حیض است، و مویش را کوتاه می کند و عمره اش را به پایان می رساند؛ زیرا برای سعی بین صفا و مروه، داشتن طهارت شرط نیست.

سوال ۵۵: من و همسرم از یبوع به قصد عمره حرکت کردیم، اما وقتی به جده رسیدیم خانم من پررود شد. من اما به تنهایی و بدون همسرم عمره ام را انجام دادم. اکنون درباره خانم من حکم چیست؟

پاسخ ۵۵: برای همسر شما حکم این است که تا پاکی منتظر بماند، سپس عمره اش را قضا کند؛ زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - وقتی که صفیه - رضی الله عنها - عادت ماهیانه شدند، فرمودند: «آیا او ما را ننگه می دارد؟» گفتند: او [طواف] افاضه کرده است. فرمود: «پس حرکت کند»، این سخن پیامبر - صلی الله علیه وسلم - که «آیا او ما را ننگه می دارد؟» دال بر این است که برای زن - اگر پیش از طواف افاضه پررود شود - واجب است که تا پاک شدن باقی بماند، سپس طواف کند.

همینطور طواف عمره مانند طواف افاضه است؛ زیرا رکنی از ارکان عمره است، بنابراین اگر زنی که در حال عمره است، پیش از طواف حیض شود باید تا پاکی منتظر بماند سپس طواف کند.

سوال ۵۶: آیا مسعی (محل سعی بین صفا و مروه) از جمله حرم است؟ و آیا زن حائض می تواند به آن نزدیک شود؟ و آیا برای کسی که از مسعی وارد حرم شده واجب است که تحية المسجد را ادا کند؟

پاسخ ۵۶: آنچه به نظر می آید این است که مسعی بخشی از مسجد نیست، برای همین بین آنها دیواری قرار داده اند هرچند این دیوار کوتاه است، اما بدون شک این برای مردم بهتر است؛ زیرا اگر بخشی از مسجد می شد، برای زنی که بین طواف و سعی دچار عادت ماهیانه شده بود سعی بین صفا و مروه ممنوع می شد.

و آنچه من به آن فتوا می دهم این است که اگر بعد از طواف و پیش از سعی دچار حیض شد، سعی را انجام می دهد؛ زیرا مسعی بخشی از مسجد نیست.

اما درباره تحية المسجد: اگر بعد از طواف، سعی را انجام داد سپس به مسجد برگشت، آن را ادا می کند ولی اگر تحية المسجد را انجام نداد اشکالی بر او نیست، و البته بهتر آن است که فرصت را غنیمت شمارد، و دو رکعت ادا کند؛ زیرا نماز در این مکان داری فضیلت است.

سوال ۵۷: حج کردم، و در این حین دچار عادت ماهیانه شدم، و خجالت کشیدم که به کسی بگویم، و وارد حرم شدم، و نماز و طواف و سعی را انجام دادم. اکنون باید چکار کنم؟ این عادت ماهیانه بعد از نفاس رخ داده بود.

پاسخ ۵۷: برای زنی که در عادت ماهیانه یا نفاس است جایز نیست که نماز بخواند، چه در مکه یا در سرزمین خودش یا هر جای دیگر؛ زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - درباره زنان می فرماید: **«آیا چنین نیست که هرگاه حیض شود نماز نمی خواند، و روزه نمی شود؟»**، و مسلمانان بر این اجماع کرده اند که برای زن حائض ادای نماز و روزه حلال نیست.

بر این اساس زنی که چنین کرده باید توبه کند، و از آنچه انجام داده استغفار بخواند.

طواف او در حال حیض صحیح نیست، اما سعی او صحیح است، زیرا بنابر قول راجح، زودتر انجام دادن سعی از طواف در حج درست است. بر این اساس بر او واجب است که طواف را دوباره انجام دهد؛ زیرا طواف افاضه رکنی از ارکان حج است، و تحلل دوم بدون آن رخ نمی دهد.

بر این اساس، این زن - اگر متاهل است - نباید با همسرش نزدیکی کند تا آنکه طواف را انجام دهد، و اگر مجرد است به عقد در نمی آید مگر آنکه طواف را انجام دهد، والله اعلم.

سوال ۵۸: اگر زن در روز عرفه پیروی شد باید چکار کند؟

پاسخ ۵۸: اگر زن در روز عرفه دچار عادت ماهیانه شد به حجش ادامه می دهد، و همه کارهایی را که دیگران می کنند انجام می دهد، و طواف خانه را انجام نمی دهد تا آنکه پاک شود.

سوال ۵۹: اگر زن پس از رمی جمره عقبه و پیش از طواف افاضه حیض شد، در حالی که او و شوهرش همراه با گروهی هستند [که باید با آنها برگردند] باید چکار کند؟ به ویژه آنکه نمی تواند بعد از رفتن دوباره [به مکه] برگردد؟

پاسخ ۵۹: اگر نتوانست برگردد خود را محکم می بندد (یعنی محل خروج خون را)، سپس به سبب ضرورت طواف را انجام می دهد، و چیزی بر عهده او نیست، و بقیه اعمال حج را انجام می دهد.

سوال ۶۰: اگر زنی که در حال نفاس است، قبل از پایان چهل روز پاک شود آیا حجتش صحیح است؟ و اگر پاکی را ندید باید چکار کند؟ چون او نیت حج دارد.

پاسخ ۶۰: اگر زنی که در نفاس است پیش از پایان چهل روز پاک شد غسل می دهد، و نماز می خواند، و همه کارهایی که زنان در حال پاکی انجام می دهند را انجام می دهد، حتی طواف؛ زیرا برای نفاس حداقل زمان نیست. اما اگر پاکی را ندید نیز حج او صحیح است، اما تا پاک نشدن، طواف نمی کند؛ زیرا پیامبر - **صلی الله علیه وسلم** - حائض را از طواف کردن منع کردند، و نفاس در این مورد مانند حیض است.

*

خلاصه

3مقدمه
4از احکام حیض (عادت ماهیانه) در نماز و روزه
19از احکام طهارت در نماز
23از احکام حیض (عادت ماهیانه) در حج و عمره